

¹Грушевський М. Історія України-Руси: в 11 т. – К., 1994. – Т. V; Барвінський В. Досліди з поля статистики. – К., 1993; Кубійович В. Географія України і суміжних земель. – Л., 1938. – Т. I: Загальна географія; Waigel L. Rys miasta Kolomyji. – Kolomyja, 1877; Павлюк С. Словник основних понять і термінів з теорії етнології. – Л., 2008; Грабовецький В. Історія Коломиї. – Коломия, 1996; Грабовецький В. Історія Івано-Франківська. – Івано-Франківськ, 1999; Наулко В. Етнічний склад населення Української РСР. – К., 1965; Наулко В. Развитие межэтнических связей на Украине. – К., 1975; Рабінович Я. Й. Євреї між століттями надій (Політологічне дослідження). – Івано-Франківськ, 1997; Horn M. Zydzi na Rusi Czerwonej w XVII pierwzej polowinie XVIII wieku. – Warszawa, 1975; Капраль М. Національні громади Львова XVI–XVIII ст. (Соціально-правові взаємини). – Л.: Літературна агенція «Піраміда», 2003; Лозинський Р. Етнічний склад населення Львова. – Л.: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005.

²Гайнц Г. К. Закладення поселень періоду Йосифінської колонізації в Галичині та особливий приклад Кьонігсау // Німецькі колонії Галичини. Історія–архітектура–культура. – Л.: Манускрипт, 1996. – С. 81, 82.

³Паньків І. М. Польська, німецька та вірменська етнічні меншини в соціокультурних процесах на Покутті (друга половина XIX – 30-ті рр. XX ст.): дис. ... канд. іст. наук / І. М. Паньків. – Івано-Франківськ, 2007. – С. 95–98.

⁴Паньків І. Караїми // Мала енциклопедія українського народознавства. – Л., 2009. – С. 259.

⁵Кефели А. Культурное наследие караимов Галича и Луцка. История и современность // Наукові записки НАНУ. – К., 1998. – Вип. 4. – С. 108.

⁶Szarlowski A. Stanislawow i powiat Stanislawowski pod wzgldem historycznym i geograficzno-statystycznym. – Stanislawow, 1887. – S. 197–199.

⁷Eberhardt P. Między Rosją a Niemcami. – Warszawa, 1996 – S. 93.

⁸Івано-Франківський обласний державний архів. – Ф. 2, оп. 4, од. зб. 66, арк. 3, 7, 11, 12, 14.

⁹Штайнінгер Р. Горохолина. Рукопис / пер. з нім. В. Капушака. – 1995. – С. 134.

¹⁰Handbuch des Lemberger Stattalterei Gebietes in Galizien für das Jahr. – 1858.

¹¹Szarlowski A. Stanislawow i powiat Stanislawowski... – S. 197–199.

¹²Wiadomości statystyczne o stosunkach Krajowych / pod red. prof. D. Pilata. – Lwów, 1883. – Zeszyt I. – S. 137–140, 189–195, 385, 386, 388, 443–446.

¹³Skorowidz gminny Galicyi opracowany na podstawie wyników spisu ludności z dnia 31 grudnia 1900 r. – Wiedeń, 1907. – S. 210–215, 290–297, 412–417, 602–608, 628–631, 696–701.

¹⁴Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej. Opracowany na podstawie wyników pierwszego powszechnego spisu ludności dn. 30 września 1921 r. i innych źródeł urzędowych. – Warszawa, 1923. – T. XIV. – S. 9, 10, 12, 20, 21, 56.

ТРАДИЦІЙНЕ ТА МОДЕРНЕ В ЕТНІЧНИХ ЦІННОСТЯХ МОЛОДІ УРБАНІЗОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА (за матеріалами опитування студентів київських вищих навчальних закладів)

Ольга Поріцька

УДК [303.433:378](477)(049.5)

У статті розглянуто питання трансформації традиційних цінностей у житті молоді великого міста. Ця проблема є досить актуальною сьогодні, бо саме молодь передусім стає об'єктом впливу кризових явищ в економіці й політиці. Наше дослідження базувалося на опитуванні студентів різних вищих навчальних закладів Києва. Анкета містила декілька взаємопов'язаних блоків, що стосувалися питання мови, ставлення до традиційних і нових обрядів, усталених родинних цінностей, зокрема форм існування сім'ї, до народження дітей у шлюбі та поза ним (цивільний шлюб). Навіть побіжні спроби розглянути оцінювання сучасною молоддю традиційних цінностей засвідчують, що сьогоденні кризові явища найбільше позначаються саме на молодому поколінні. Відсутність національної консолідувальної ідеї і послідовної державної культурницької політики призводить до зниження інтересу серед молодих людей до історії власної культури, зокрема традиційної культури.

Ключові слова: молодь, традиційна культура, традиційні цінності, шлюб, дошлюбні контакти, державна політика.

The problem of transformation of traditional values in present-day urban youth circles is under consideration in this article. The problem is very urgent today because the crisis phenomena in economics, politics perhaps have the most influence just upon the youth. The study is based on the materials of a poll conducted among more than 400 students of the different Kyiv institutions of higher education, which was collected and proceeded by the author. The questionnaire had several interdependent blocks. They related to the choice of language; to the attitude

towards traditional ceremonies, which have been saved up to the present but continue to exist mainly in the rural areas in somewhat reduced forms; to the attitude towards such traditional values as family and form of this family existence; to the attitude towards birth of children out of wedlock (in «civil» marriage), which is significant for present-day public opinion; to the attitude towards family holidays connected with the Christian calendar and national holidays as well. Even the superficial attempts to study the present-day attitude of youth to several traditional values suggest that a present-day crisis situation in society has the greatest impact on young people. The absence of national idea, which would consolidate society, and of consistent state policy directed at the preservation of national values and national authenticity results in a decline of interest among the younger generation and young people in the history of their own culture including traditional culture.

Keywords: young people, traditional culture, traditional values, marriage, premarital relations, national policy.

Серед широкого кола актуальних проблем етнології та етнокультурології, а також суміжних дисциплін, важливе місце посідають питання вивчення культури та побуту населення сучасної України, зокрема їх соціологічний аспект¹. Особливу увагу, на нашу думку, варто приділити сучасним культурним орієнтирам молоді різних регіонів країни. Така пильна увага викликана, з одного боку, винятковою роллю молодих людей у житті соціуму, адже вони приходять на зміну середньому, визначальному для суспільства поколінню, з другого, швидким поширенням серед певної її частини (на жаль, достатньо значної) інфантильності, споживацьких настроїв, зниженням резистентності щодо найгірших зразків масової культури, бездуховності, зростанням рівня злочинності, пияцтва та наркоманії. Вивчаючи коло сьогodнішніх культурних зацікавлень молоді, етнологія долучається до корегування культурної політики держави, що має неабияке значення в розбудові незалежної України.

Проаналізувати нинішню ситуацію в молодіжному середовищі дозволяють результати опитування, проведеного серед студентів київських вищих навчальних закладів різних напрямів знань. Студентська молодь не випадково стала об'єктом дослідження ставлення до традиційної культури, формування системи певних духовних цінностей. Вищі навчальні заклади, студентів яких було опитано, репрезентують технічний (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут») та гуманітарний напрями (Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, Інститут філології; Київський національний університет культури і мистецтв, ф-т музичного мистецтва, ф-т хореографічного мистецтва). Зібрані відомості (було опитано

чотириста осіб) не можна вважати цілковито репрезентативними, однак вони досить чітко показують тенденції побутування і трансформування традиційних культурних цінностей в умовах урбанізованого середовища.

Анкета, за якою проводилося опитування, містила кілька взаємопов'язаних блоків. Вони стосувалися вибору мови, ставлення до традиційних обрядів, що збереглися до сьогодні, але продовжують існувати переважно в сільському середовищі вже в редукованому вигляді, поглядів щодо таких традиційних цінностей, як сім'я та форми її існування, ставлення, що є показовим для сучасної громадської думки, до народження дітей у громадянському шлюбі, до родинних свят — як пов'язаних з християнським календарем, так і державних. На наш погляд, оскільки подібні питання так чи інакше вже висвітлювалися раніше, зібравши свіжу інформацію, можна відстежити ті зміни, що відбуваються у свідомості молодих людей, які потрапляють у нове для себе, міське, середовище.

Мова як одна з основних етнічних цінностей посідає центральне місце в системі етноціннісних пріоритетів, адже є найдієвішим засобом трансляції етнічної інформації. Значущість етнічної мови як головного етнооб'єднувального чинника визначає здебільшого середнє та старше покоління українців, тимчасом як молодь вважає мову етносу другим етнічним пріоритетом². Додамо, що, як і мова та фольклор, традиційна культура загалом є органічною складовою духовного надбання, а отже, ставлення до неї може бути важливим показником еволюції соціальної психології, зокрема сільського жителя, який потрапляє в місто³. За даними нашого опитування, більшість студентів, які є українця-

ми за національністю, визнає українську мову рідною; 16,9 % цих інформантів вважають рідною російську мову, однак жоден з тих, хто визначає себе росіянином, не назвав рідною мовою українську. Як засвідчують статистичні дослідження, у старших групах населення показники відрізняються. Такі відмінності в оцінці мови як етнічного пріоритету між молодшим і старшим поколінням є не випадковими, а радше закономірними. Міжпоколінну трансформацію цінностей етнічної мови сьогодні характеризує її знецінення у сферах вищої освіти (не даремно один із респондентів, студент НТУУ «КПІ», на запитання, що повинно сприяти формуванню патріотичного ставлення молоді до своєї держави, відповів, що «насамперед викладання предметів в інституті українською мовою»), професійного та державного спілкування, у засобах масової інформації. Цілком очевидно, що чим освіченіша та професійно-кваліфікованіша людина, тим значнішого впливу русифікації вона зазнала. Тут домінують значення має установка на патріотичне ставлення до своєї культури та мови як її складової. Більшою мірою русифікація позначилася на технічній інтелігенції, оскільки технічна література здебільшого друкується і вже опублікована російською мовою. Дається взнаки тут і видавнична політика держави, оскільки переклади з англійської, німецької, французької та інших мов з'являються також у російському варіанті, до того ж діє інерція мислення в тому, що російська мова має розвиненішу термінологію в галузі техніки.

Асиміляційні процеси об'єктивно створили негативні умови для формування етнічної самосвідомості сучасного українського етносу, особливо у представників молодшого та середнього поколінь⁴. Інформаційний простір, що став доступним, диктує свої вимоги та зумовлює вибір мови спілкування насамперед молодого покоління. При отриманні та обробці інформації знання традиційних європейських мов міждержавного спілкування, у тому числі російської, стало очевидною необхідністю. Площини професійного та побутового спілкування стали

надто русифікованими. Показово, що на запитання, чи має значення мова спілкування, лише 26,1 % опитаних студентів-українців відповіли ствердно. В умовах сьогодення це, на жаль, засвідчує не так знання української або російської мови чи толерантність (94,25 % опитаних — українці), як надто байдуже ставлення до рідної мови, адже спілкуються російською саме українці. Мовна культура українського етносу та пріоритетність рідної мови бере свій початок у родинному колі, тому представники всіх трьох поколінь українців у спілкуванні з сім'єю надають перевагу саме їй. Відродження та розвиток української мови відбувається важким шляхом ствердження мовної самоцінності, тим більше, що зараз цим процесам не сприяє державна політика.

Показовим є ставлення молоді до *традиційної культури*. Звичайно, сьогодні, в умовах глобалізації, активних інтеграційних процесів, інтенсивного впливу засобів масової інформації, було б дивно, якби молоде покоління намагалося знову виховувати тільки на засадах традиційної культури. Зворотних процесів у культурі майже не буває. Проте в сучасних соціально-політичних умовах ставлення до традиційної культури нерідко є визначальним, коли йдеться про патріотичну налаштованість молодих людей. Така проблема продовжує існувати у зв'язку з тривалою відсутністю державності (до початку ХХ ст.), а в період її формального відновлення в складі СРСР — з подальшою русифікацією і денаціоналізацією, що під прикриттям інтернаціоналізму проводилися як державна (партійна) політика. Отже, у запропонованій анкеті не випадковими були питання про участь у різдвяно-новорічних обрядах, які збереглися по селах, а зараз у формі молодіжної розваги набули поширення в містах і стали елементом міської культури (більш популярними вони є на Правобережжі, значно менше — на Сході України, де іноді сприймаються, як дивина).

Показовим є ставлення молоді в цілому до традиційних обрядів. Респондентам було запропоновано відповісти на запитання про

святкування певних календарних свят (Різдво, Новий рік, Водохреща, Масниця, Великдень та інші (особисто вказані респондентами) свята). Позитивну відповідь про відзначення цих свят дали 81,8 % усіх опитаних. З них 81,86 % відповіли, що святкують Різдво, 90,82 % — Новий рік, 28,76 % — Водохреща, 22,12 % — Масницю, 80,53 % — Великдень, інші традиційні свята (були згадані Спас, Маковія тощо) ⁵. Можливо, через відсутність в анкеті запитання щодо відзначення Дня святого Валентина (14 лютого) про нього жодного разу не згадувалося, хоча відомо, що це свято стає дедалі популярнішим, особливо серед молоді України, насамперед завдяки активній рекламі його торговельними підприємствами. Родинні свята (дні народження — 61,95 %, іменини — 15,04 %) виявилися менш поширеними (хоча, можливо, це пояснюється зростанням тенденції до відзначення їх не в родині, а з друзями за межами дому). З-поміж державних свят були вказані День конституції, День незалежності, День перемоги, Міжнародний жіночий день, День захисника Батьківщини тощо. Досить широким виявилось коло професійних свят — День пожежника, День бібліотекаря, День учителя, День студента, День культурного працівника тощо.

З темою відзначення свят пов'язане й питання про дотримання певних родинних традицій, зокрема приготування обрядових страв, які в багатьох випадках залишилися єдиними ознаками колись розгорнутих обрядів. Так, 77,88 % опитаних відповіли, що в їхніх родинях споживають різдвяну кутю, паску (не йшлося про те, чи останню страву купують, чи печуть за традиційними переписами), значно рідше нині готують традиційні страви, приурочені до інших свят (наприклад, на Маковія, Спаса спеціальне застілля влаштовують у родинях близько 23 % опитаних).

Самовизначення в релігії. З усіх респондентів на запитання «Чи вважаєте Ви себе віруючою людиною?» 65,49 % дали ствердну відповідь, 11,5 % — негативну, а 22,12 % не визначилися. Показово, що кілька осіб назвали

себе християнами без вказівки конкретної конфесії. Із тих, хто відповів ствердно на зазначене запитання, 90,5 % визначили себе православними, 1,18 % — греко-католиками, 3,55 % — католиками, 1,78 % — протестантами, 2,96 % респондентів належать до інших віросповідань. Однак уявлення в сучасних студентів про віруючу людину та її обов'язки розходяться з вимогами церкви до своїх парафіян. Лише 8,85 % опитаних відповіли, що ходять до церкви часто, 68,58 % поінформували, що лише інколи відвідують храм. Проте сьогоднішня тенденція повернення до християнських цінностей, часто навіть лише до зовнішніх їх проявів, як-от освячення пасок і крашанок на Великдень, виявилася в нашому опитуванні в тому, що, хоча віруючими себе назвали 65,49 % респондентів, святити святкові страви до церкви ходять 72,57 %. Мотивація була різною не завжди, як засвідчують цифри, це були власне релігійні переконання; із тих, хто ходить святити паски до церкви, 64,42 % роблять це, оскільки вважають родинною традицією і за інерцією, 6,75 % — бо це стало до певної міри престижним і 28,83 % — з релігійних переконань.

Вступивши до навчальних закладів, студенти зазвичай оселяються в гуртожитку. З появою нового тимчасового помешкання виникає бажання його якимось чином маркувати як своє, прикрасити. Було поставлено запитання: «Чи виникає бажання прикрасити тимчасове житло національними традиційними елементами декору (вишитий рушник чи серветка, писанки тощо)?». 29,38 % респондентів дали позитивну відповідь, однак більшість тих, хто відповів на це запитання, як ми і передбачали, — особи жіночої статі, здебільшого вихідці із сільської місцевості. Цікаво, що серед елементів декорування тимчасового житла молоді люди часто називали державний герб України, національний прапор, рідше — предмети традиційного декору, серед яких — власноруч вишиті серветки, а також фотографії як популярних співаків, акторів (частіше постери), так і близьких людей.

Стан національної свідомості відображається і на ставленні до традиційного одягу. Ми спробували з'ясувати, як сучасні студенти київських вищих навчальних закладів сприймають елементи народного строю в сучасному одязі. Було запропоновано чотири варіанти відповіді, співвідношення позитивних відгуків на які не є однаковими: а) мені подобається і я ношу такий одяг — 8,85 %; б) мені подобається, але я не ношу такого одягу — 53,98 %; в) вважаю це застарілим і мені це не подобається — 9,73 %; г) важко відповісти — 27,43 %. На нашу думку, значна кількість опитаних, які дали ствердну відповідь на зазначене запитання, засвідчує перспективність пропаганди елементів народного строю, хоча, звісно, не йдеться про агітацію за повернення традиційних строїв, бо це об'єктивно неможливо, однак «не-боязнь» використовували такі елементи свідчить про відсутність комплексу меншовартості. Отже, молоді люди не вагатимуться, чи можна демонструвати свою прихильність до етностилю, який зараз, в умовах глобалізації, набуває дедалі більшої популярності в одязі, музиці, дизайні приміщень тощо.

Ставлення до шлюбу та сім'ї. У традиційному суспільстві, як відомо, ставлення до інституту сім'ї та шлюбу було дуже важливим. Серед основних чинників у створенні нової сім'ї були соціальний стан шлюбного партнера (належність до «свого» середовища), природною вважалася належність до однієї конфесії і тієї самої національності. Протягом останнього століття відбулися суттєві зміни в ставленні до міжнаціональних шлюбів. Наприклад, у 1897 році їх кількість в Україні сягала близько шести тисяч, що становило 2,7 % від загальної кількості шлюбів⁶. Звісно, на той час поширенню такого явища, як міжетнічні шлюби, заважало багато чинників — слабка територіальна й соціальна мобільність, конфесійна ізольованість, побутова замкненість, територіальна розрізненість. Проте в умовах національного тиску як у підросійській Україні, так і на українських територіях, що перебували в складі Австро-Угорської імперії, це сприя-

ло виживанню етносу. За радянських часів кількість міжнаціональних шлюбів поступово зростала і в 1925 році становила вже 6,66 %, а в 1979 році — 25 %. До кінця XIX ст. відсоток міжетнічних шлюбів був дуже низьким, до того ж уклалися вони здебільшого на периферії української етнічної території. У 1897–1917 роках питома вага міжетнічних шлюбів зросла і становила 4,1 %⁷. У 20–30-х роках XX ст. значною мірою завдяки активному процесу урбанізації, пропаганді та політиці інтернаціоналізації міжетнічних шлюбів стало значно більше. У 80-х роках XX ст. в середовищі українців чисельність таких шлюбів уже становила 26,7 %, серед росіян — першої за величиною національної меншини в Україні — 31,3 %⁸.

Питання про ставлення студентської молоді до національності майбутнього шлюбного партнера було поставлено не випадково. З одного боку, укладання однонаціональних шлюбів деякі сучасні соціологи тлумачать як показник «закритості» нації, з другого, цілком логічним було б, на нашу думку, вважати поки що превалюючі однонаціональні шлюби підсвідомим прагненням підтримувати «чистоту» нації, а крім того, свідченням збереження певних культурних особливостей менталітету українців, які можуть бути несумісними з цінностями інших народів, навіть достатньо близьких культурно, як-от росіян, білорусів, поляків тощо. Сьогодні, особливо із здобуттям Україною незалежності, у молоді поступово зникає комплекс національної меншовартості, який нав'язувався багатьом народам політикою компартії в Радянському Союзі, тому й ставлення українців до представників інших національностей, які проживають в Україні і становлять національні меншини, змінилося. На запитання «Чи має для Вас значення національність майбутнього шлюбного партнера?» 49,56 % відповіли негативно, 37,17 % — позитивно, 13,27 % не визначилися. Незважаючи на це, більшість юнаків-українців повідомили, що національність майбутньої дружини має значення, хоча мова спілкування з друзями для

них не настільки важлива. Дівчата виявилися толерантнішими до національності майбутнього чоловіка: 37 % відповіли, що національність партнера не є для них суттєвим чинником.

Важливим питанням при порівнянні традиційних цінностей є ставлення до дошлюбних інтимних стосунків. У суспільстві до ХХ ст. (принаймні в християнську добу) громадська думка не допускала подібних зв'язків. Незаміжня дівчина, яка вагітніла, ставала парією в суспільстві й отримувала тавро «покритка», її дитина також часто не була повноцінним членом громади. Є лише поодинокі згадки про те, що шлюб з дівчиною, яка мала незаконнонароджену дитину, приносив щастя⁹. Цю правду, громада могла поблажливо поставитися до парубка, який одружувався з покриткою, однак це не було закономірністю. Як дохристиянські пережитки можна розглядати дошлюбне спілкування української молоді, що, зокрема, включало й інтимні контакти, загалом засуджувані суспільством, але які, очевидно, були дуже поширеними, оскільки у весільному обряді зберігся ритуал перевірки «чесності» нареченої. Так звана сексуальна революція, що відбулася на Заході в 1960–1970-х роках, поступово поширилася й на терени України. І хоча її частково стримує загроза СНІДу, однак у суспільній свідомості, особливо молодшого покоління, вона призвела до зниження бар'єру «забороненості» дошлюбних (та й позашлюбних) зв'язків, що, однак, і далі не

узгоджується із церковними заборонами таких стосунків (а серед молоді, як засвідчує опитування, хоча більше половини опитаних вважають себе християнами, 67,41 % з числа тих, хто відповів на запитання про ставлення до дошлюбних сексуальних контактів, дали позитивну відповідь, лише 9,82 % ставляться негативно, 22,77 % — не визначилися).

Навіть побіжні спроби дослідити сприйняття молоддю деяких традиційних цінностей дозволяють дійти висновку, що сучасний кризовий стан у суспільстві найбільшою мірою позначається саме на молодих людях та їх оцінці різних питань культури. Відсутність консолідуючої ідеї, послідовної державної політики, скерованої на збереження національних цінностей та автентичності українського етносу зумовлюють те, що переважна частина молоді мало переймається ідеєю збереження національної культури. Звісно, світові глобалізаційні процеси об'єктивно скеровані на інтеграцію як позитивних, так і негативних явищ у культурі, однак кризові явища в освіті, не завжди виправдані експерименти, заручниками якої стають молоді люди, поляризація серед молодшого покоління (коли більшість виявляє інертність як до засвоєння традиційних цінностей, так і до опанування найкращими здобутками світового співтовариства і перетворюється фактично на плебс) призводять до занепаду в молоді інтересу до історії власної культури, у тому числі традиційної.

¹ Серед перших соціологічних досліджень у вітчизняній етномузикології варто назвати праці С. Грици: *Грица С. Й. Фольклор у промисловому середовищі* (на матеріалі Чорнобильської АЕС) // *Народнопоетична творчість в ідейно-естетичному вихованні радянських людей*. – К., 1978. – С. 142–170; *Социологическое направление в этномузыкологии // Проблемы музыкальной культуры*. – К.: Музична Україна, 1987. – С. 51–66; *Соціологічна програма «Фольклор у Вашому житті»*. – К., 1991; *Соціологічний напрямок в етномузикології // Трансмісія фольклорної традиції*. – К.; Т., 2000. – С. 81–100.

² *Борусевич О. А. Міжпоколінна трансформація етнічних цінностей* (на прикладі українсько-

го етносу України): автореф. дис. ... канд. соціол. наук. / О. А. Борусевич. – К., 2000. – С. 8.

³ *Грица С. Й. Фольклор у промисловому середовищі...* – С. 146.

⁴ До «молодшого покоління» українські соціологи переважно відносять людей віком від 18 до 30 років, до «середнього» – осіб від 31 до 50 років, а до «старшого» – тих, кому більше 51 року. Коливання у визначенні вікової належності до покоління можуть становити розбіжність в один-два роки.

⁵ Вихідним було вибрано обряд колядування, оскільки зараз він частково відновився і в міському середовищі. На запитання «Чи подобається Вам бути пасивним глядачем обряду?» 73,66 % респондентів відповіли позитивно, 40 % актив-

но беруть участь у колядуванні, яке фактично перетворилося на молодіжну забаву. Важливою також є мотивація безпосередньої участі чи спостереження за проведенням обряду. Привабливість у тому, що так колись святкували предки, виявили 34,22 %, перспектива весело провести час привабила 67,11 %, можливість включитися у будь-який момент і бути не тільки глядачем, але й безпосереднім учасником свята зацікавила 23,89 % опитаних, нагода дізнатися щось нове для себе – 33,63 % (лише 1 % опитаних відпо-

віли, що такий спосіб проведення часу їм не подобається).

⁶Пономар'єв А. П. Развитие семьи и брачно-семейных отношений на Украине. – К., 1989. – С. 123.

⁷Там само. – С. 130.

⁸Там само. – С. 131.

⁹Дитина в звичаях і віруваннях українського народу: матеріали з полудневої Київщини, зібрав Мр. Г[рушевський] / обробив З. Кузеля // Матеріали до українсько-руської етнології. – Л., 1906. – Т. 8.

ЕТНОВИЯВИ В СТИЛЬОВИХ РИСАХ СУЧАСНОЇ АРХІТЕКТУРИ КИЄВА

Тетяна Товстенко

УДК 72.03(477)

У статті подано коротку характеристику дослідження проявів українських національних ознак у стильових особливостях фасадів будівель на різних етапах розвитку та в проектах сучасних творчих колективів архітектурних майстерень Києва.

Ключові слова: етновияви, українські національні риси, історична та сучасна архітектура, стильові ознаки.

This article is devoted to a profile of the researches of Ukrainian national outlines' displays in the styles of architecture of the buildings facades' on the different phases of the development and in the projects of modern creative groups of the Kyiv architectural studios.

Keywords: ethnical displays, Ukrainian national outlines, styles of historical and modern architecture, stylish outlines.

Етновияви в стильових рисах архітектури віддзеркалюють її самобутність, указують на належність до національних традицій у поліетнічному середовищі населених пунктів. На сьогодні це мало вивчені грані вираження національних рис у стильових характеристиках об'єктів, особливо сучасної архітектури великих міст.

На всіх етапах розвитку архітектурної науки так чи інакше простежуються етновияви в стильових рисах архітектури. Водночас в епоху тоталітарного режиму за радянських часів масштабні дослідження національних традицій були унеможливлені й навіть каралися законом. Заяви про те, що Україна має самостійний розвиток мистецтва асоціювалися з вірогідністю існування незалежної держави та розглядалися як прояви українського буржуазного націоналізму. Усе, що будували на

теренах України, вважалося досягненням російської культури.

До питань історії вивчення національних рис в українській архітектурі зверталися такі знані українські вчені, як Г. Логвин, В. Чепелик, З. Мойсеєнко, М. Коломієць, пізніше — В. Тимофієнко, В. Вечерський, Л. Прибега, З. Гудченко.

Г. Логвин — один з основних дослідників стилю українського бароко — вказував на властиві українській народній архітектурі прояви в стилі бароко, а саме — м'які лінії абрисів куполів, пропорції об'ємів споруд, багатий ліпний декор, меандри на пілястрах на основі рисунка народних орнаментів, використання білого та блакитного чи бірюзового кольорів в оздобленні фасадів культових споруд.

Після здобуття Україною незалежності за редакцією В. Тимофієнка було видано збірник «Архітектурна спадщина України» (1995),